

ประวัติตำบลหนองโสน

ตำบลหนองโสน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี เป็นชุมชนที่มีความเป็นมายาวนานตามประวัติและคำบอกเล่าที่ได้ถ่ายทอดสืบต่อกันมานั้นกล่าวกันว่า เดิมขึ้นกับตำบลคลองกระแซง อำเภอคลองกระแซง ซึ่งได้รับการยกฐานะเป็นอำเภอเมื่อ พ.ศ. 2446 ต่อมาได้เปลี่ยนเป็นอำเภอเมืองปัจจุบัน มีพื้นที่ติดกับกำแพงเมืองเพชรบุรี แม่น้ำเพชรบุรีทางทิศตะวันออก จากหมู่บ้านไปทางทิศตะวันออกจะเป็นทุ่งนา เป็นพื้นที่กว้างซึ่งถือเป็นชัยภูมิที่เหมาะสมในการตั้งทัพเมื่อยามเกิดศึกสงคราม หลักฐานที่ยังหลงเหลืออยู่และสามารถบอกเล่าประวัติศาสตร์ให้กับชนรุ่นหลังได้ทราบความเป็นมาของตำบลหนองโสน จากกำแพงเมืองเพชรบุรีมาทางทิศเหนือประมาณ 1 กิโลเมตร มีวัดตั้งอยู่ริมแม่น้ำเพชรบุรีชื่อ “วัดชมพูนุท” และ

มีพระพุทธรูปขนาดหน้าตักกว้าง 5 ศอก เรียกกันในปัจจุบันว่า หลวงพ่อโต สร้างไว้เพื่อเป็นพระพุทธรูปชัยมงคลไว้ทำพิธีสร้างขวัญและกำลังใจให้กับทหารเวลาออกศึก เดิมประดิษฐานอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเพชร ปัจจุบันได้ย้ายมาอยู่ข้างอุโบสถด้านทิศเหนือ สถานที่วัดชมพูนุทนี้เคยเป็นที่ประชุมไพร่พลเวลาเกิดศึกสงคราม ต่อมาเกิดเป็นวัดขึ้น และเรียกชื่อเพี้ยนเป็นวัดชมพูนุท แทนที่จะเป็น “วัดประชุมพล” ห่างจากวัดชมพูนุท มาทางทิศเหนือประมาณ 500 เมตร เป็น “วัดสิงห์” ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเพชร

เช่นกัน ทางทิศตะวันออกของวัดเป็นทุ่งนามีหมู่บ้านกลางทุ่งคือ “หมู่บ้านหนองโสน” ตอนกึ่งกลางที่จะไปหมู่บ้านหนองโสนมีเกาะกลางทุ่งนาเล็ก ๆ อยู่เกาะหนึ่ง เรียกกันว่า “เกาะตาสีมมา”¹ เข้าใจว่าเดิมคงเรียกแต่เพียงว่า “ตาสีม” เท่านั้น ตาสีมแถมเป็นผีหัวขาดเฝ้าเกาะนี้อยู่ เล่ากันว่าตาสีมขัดคำสั่งแม่ทัพจึงถูกประหารชีวิตฝังไว้ที่ค่ายแห่งนี้ ผีตาสีมดุมาก ใคร ๆ ก็กลัว เวลาเด็กร้องไห้ไม่หยุดผู้ใหญ่จะหลอกว่า “เดี๋ยวเถอะ...ตาสีมมาแล้ว” เด็กก็จะเงียบเสียงทันที ทุ่งนาบริเวณวัดสิงห์นั้น ในสมัยโบราณครั้งที่ตัวเมืองอยู่ทางด้านตะวันออกมีกำแพงเมืองด้านทิศเหนือจดวัดกุ่ม (ที่ทำการกุ่มสะแกปัจจุบัน) แล้วเลยไปถึงวัดไตรโลก วัดพรหมวิหาร วัดใหญ่สุวรรณาราม ไปจนถึงวัดอินทาราม วัดโพธารามนั้น กำแพงเมืองมีระยะห่างจากวัดสิงห์ไม่มากนัก ข้าศึกยกมาก็จะตั้งค่ายอยู่ในระยะนี้จึงมีชื่อว่า “บ้านค่าย” ซึ่งอยู่ถัดวัดสิงห์ไปราว 500 เมตร

วัดสิงห์ ในปัจจุบันเดิมเป็นที่ตั้งของ “วัดกลบ” เดิมเป็นสถานที่ที่สืงข้าวเปลือก ซึ่งนำมาจากฉางหลวง ซึ่งอยู่ที่หมู่บ้านฉางอยู่ห่างกันประมาณ 1 กิโลเมตร เพื่อเป็นเสบียงในเวลาเกิดศึกสงครามจึงมีกลบอยู่จำนวนมาก มูลเดิมที่จะมีการสร้างวัดกลบขึ้นใหม่ เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงดำริที่จะสร้าง

พระราชนิเวศน์ไว้เป็นที่แปรพระราชฐาน ด้วยทรงได้รับคำกราบทูลจากนายแพทย์ประจำพระองค์ว่าอากาศในกรุงเทพฯ ในฤดูฝนมีความชื้นสูงไม่เหมาะกับโรคของพระองค์และเห็นว่าอากาศที่เมืองเพชรบุรีอบอุ่นสบายดีทั้งหน้าแล้งและหน้าฝน จึงโปรดเกล้าให้ พระยาสุรพันธ์พิสุทธิ์ (เทียน บุนนาค) ผู้ว่าราชการเมืองเพชรบุรีสมัยนั้น เป็นผู้เลือกหาที่ดินที่จะสร้างพระราชนิเวศน์ใหม่ขึ้น ในที่สุดเลือกได้ที่ดินริมแม่น้ำเพชรบุรี ซึ่งอยู่ระหว่างวัดสิงห์กับวัดชีปะขาว แล้วนำความขึ้นกราบบังคมทูลให้ทรงทราบ จึงโปรดเกล้าให้พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ เจ้ากรมยุทธศึกษาทหารเรือเป็นแม่กองสำรวจโดยนำนักเรียนชั้นปีที่ 5 ทั้งห้องเรียนประมาณ 10 กว่าคน มาทำการรังวัดที่ดิน โดยมีนายช่าง “ดอริงก์” ชาวเยอรมัน เป็นผู้ออกแบบและควบคุมการก่อสร้างจนสำเร็จ ในการก่อสร้างพระราชมารชนิเวศน์ในครั้งนั้นได้กำหนดเขตพระราชฐานถึงวัดสิงห์ อันมีแนวภูเขาส่งข้อมอยู่หลังถึงน้ำประปาเชิงสะพานอรุณพงษ์เดี๋ยวนี้ วัดสิงห์ได้ถูกส่งรื้อย้ายโดยพระราชทานเงินให้จำนวนหนึ่ง ซึ่งทางคณะสงฆ์ได้กำหนดให้ย้ายไปตั้งที่วัดกลบ ตำบลหนองโสน อำเภอเมืองเพชรบุรี โดย “นายสวัสดิ์” เป็นช่างรื้อย้ายล่องน้ำไปปลูกที่วัดกลบ มีพระอนุจรตาม 6 รูปด้วยกัน คือ คุณตาโท คุณตาฟ่อง พระฉุย อ่อนละมัย พระใจ พระบุญ และหลวงพ่อบุญกับเด็กวัดอีก 5 คน คือ นายมน นายแถบ นายหลี นายเย็น นายมอญ วัดกลบในขณะนั้นมีสภาพเกือบร้างคือมีพระจำพรรษาอยู่ 4 รูปคือ พระอาจารย์จี ทำหน้าที่เจ้าอาวาส พระอาจารย์คล้อย พระรอด และพระตู้สภาพวัดทรุดโทรมมาก “นายอินทร์” ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่เฝ้าวังอยู่บนเขาวังมีศรัทธาได้ถวายที่ดินวัดกลบให้สร้างกุฏิใหม่แล้วขยายเขตวัดเดิมให้กว้างออกไปอีก สำหรับชื่อ “วัดกลบ” หลวงพ่อบุญได้เปลี่ยนชื่อเป็น “วัดสิงห์” จนถึงปัจจุบัน ได้วัดสิงห์ลงไปเล็กน้อย มีหมู่บ้านอยู่หมู่หนึ่งชื่อ “บ้านสะพานยายนม” อยู่ตรงข้ามกับ “วัดขุนตรา” ของตำบลบ้านกุ่ม แต่เดิมเรียกบ้านสะพานยายนม ซึ่งสุนทรภู่ได้เคยกล่าวถึงในนิราศเมืองเพชรของท่านว่า

“ถึงบางกุ่มหนุ่มแก่สาวแซ่ซ้อง มีบ้านสองฟากข้ามนามประถม
ข้างซ้ายมือชื่อบ้านสะพานยายนม นำใครชมชื่นจิตคิดรำพึง
อย่างไรหรือชื่อเขานั่นชันนักรนอน หรือแกล้งล้อจะให้นักรรำลึกถึง
ถึงบ้านโพไอนักรปลีกซึ่ง เคยมาพึ่งพักร้อนแต่ก่อนไร”

อ้างอิง : ¹ บุญมี พิบูลย์สมบัติ, (2519 : 15-16) ² ประเชิญ ปลิวไสว, (2541: 25-26)

หมู่บ้านใหญ่ทางทิศเหนือของวัดสิงห์ขึ้นไป คือหมู่บ้านฉาง เดิมเรียก “บ้านค่าย” หรือ “บ้านชุมแสง”² สมัยนั้นยังไม่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีนายพันนา (บรรดาศักดิ์ในสมัยนั้น) ชื่อ นายพัน นากล่อม เป็นผู้ดูแลในการเก็บข้าวเปลือกเข้าฉาง ที่เรียกว่า “ส่วยคานา” จะเก็บเท่าไรไม่ทราบจำนวน แต่จะเก็บเมื่อสิ้นการนวดข้าวแล้ว ฉางนี้ตั้งอยู่บริเวณบ้านนายเพชร นางท้อม ลินเดระดาช ปัจจุบันเรียกว่าฉางหลวง จึงเป็นชื่อหมู่บ้านมาจนปัจจุบัน พอนายพัน นากล่อม เสียชีวิต ก็มีขุนเทพ ทำหน้าที่แทนจนมีการตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านขึ้น กำนันคนแรกชื่อ “กำนันช้าง” ซึ่งมีบ้านอยู่บริเวณบ้าน แม่พวง มีอารีย์ ในปัจจุบัน แม่น้ำเพชรบุรีที่ไหลผ่านหมู่บ้านฉางในปัจจุบันเป็นคลองขุดเพราะแต่เดิมแม่น้ำเพชรช่วงนั้นแคบคดเคี้ยวมาก เรียกว่า “คู้งคดอ้อย” (ปัจจุบันเป็นชื่อหมู่บ้านของตำบลหนองโสน) ซึ่งสุนทรภู่ท่านเขียนไว้ในนิราศเมืองเพชรว่า

“ถึงคู้งคี้วเลี้ยวลวดชื่อคดอ้อย ตะวันคล้อยคล้าฟ้าในราศี
ค้อยคลองแคล้วแจรวีถึงพริบพริ ประทับที่ท่าหน้าพลับพลาชัย”

บ้านสะพานยายนมหรือบ้านสะท้านยายนม สมัยที่ท่านสุนทรภู่ กล่าวถึงในนิราศเมืองเพชร

แม่น้ำเพชร บริเวณทางเข้าสู่ตำบลหนองโสนในอดีต ซึ่งปัจจุบันกลายเป็นปากคลองท่าแร่ น้ำหลากจะเกิดน้ำพังหรือชาวบ้านเรียก “น้ำหัก” (เป็นชื่อหมู่บ้านในตำบลบ้านกุ่ม อยู่ตรงข้ามกับคู้งคดอ้อย) ทำให้บ้านเรือนไร่นาเสียหายทุกปี ในสมัยรัชกาลที่ 4 จึงให้ฝรั่ง (ไม่ทราบชื่อกว่าชาติไหน) มาทำการส่องกล้องหาทางแก้ไข หลังจากการคำนวณแล้วจึงให้ขุดแม่น้ำเสียใหม่ให้ตัดตรงไปประมาณ 1 กิโลเมตร เพื่อลดความรุนแรงของน้ำ โดยการเกณฑ์ราษฎรในหมู่บ้านละแวกนั้นขุดด้วยเครื่องมือที่มีอยู่ในขณะนั้นได้แก่ จอบ เสียม เมื่อแรกได้ความกว้างเพียงคนโดดข้ามได้เป็นเหตุให้หมู่บ้านฉางทั้งหมู่บ้านต้องอยู่พ้นจากแนวแม่น้ำใหม่ออกไปทางทิศตะวันตกราว 600 เมตร

ส่วนแนวแม่น้ำเพชร ในปัจจุบันได้กลายเป็นถนนภายในหมู่บ้านฉาง เริ่มจากทำน้ำคู้งคดอ้อยมาจดคลองท่าแร่บริเวณสะพานหมอซอน จากสะพานหมอซอนทางด้านซ้ายมือ (ทิศตะวันตก) ไปอีกประมาณ 150 เมตรจะไปพบกับแม่น้ำเพชรในปัจจุบัน เมื่อกล่าวถึงแม่น้ำเพชรช่วงนี้ จะแบ่งออกเป็นสองส่วน กล่าวคือทางด้านทิศใต้จะเป็นคลองขุด ส่วนทางทิศเหนือจะเป็นแม่น้ำเพชรเดิมซึ่งไหลมาจากปากคลองเดิม (บริเวณสะพานหมอซอนในปัจจุบัน) แม่น้ำเพชรช่วงนี้จึงเป็นส่วนหนึ่งของคลองท่าแร่ในปัจจุบัน หมู่บ้านบริเวณนั้นจึงมีชื่อเรียก “บ้านปากคลอง” ถึงทุกวันนี้

ตำบลหนองโสน ได้รับการยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโสน เมื่อวันที่ 19 มกราคม 2539 ตามนโยบายกระจายอำนาจของรัฐบาล

สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานสำคัญขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโสน ที่ตั้งอาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดต่อกับตำบลท่าแร่ อําเภอบ้านแหลม
ทิศใต้	ติดต่อกับเทศบาลเมืองเพชรบุรีและตำบลช่องสะแก
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับตำบลบางจาน อําเภอเมืองเพชรบุรี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับแม่น้ำเพชรบุรีและตำบลท่าแร่ อําเภอบ้านแหลม

แม่น้ำเพชร

ปัจจุบันตำบลหนองโสน แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 หมู่บ้าน ประกอบด้วย

หมู่ที่ 1 บ้านฉาง	(ปัจจุบัน นายพิเชษฐ มีอารีย์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน)
หมู่ที่ 2 บ้านนามอญ	(ปัจจุบัน นายสาธิต บัวมณี เป็นกำนันตำบลหนองโสน)
หมู่ที่ 3 บ้านหนองโสน	(ปัจจุบัน นายสุรชาติ พวงประเสริฐ เป็นผู้ใหญ่บ้าน)
หมู่ที่ 4 บ้านหัวข่อย	(ปัจจุบัน นายสนั่น เฝ้าวิจารณ์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน)
หมู่ที่ 5 บ้านคดอ้อย	(ปัจจุบัน นายสุเมธ ทองม่วง เป็นผู้ใหญ่บ้าน)
หมู่ที่ 6 บ้านสะพานยายนม	(ปัจจุบัน นายชะโอด กองสวัสดิ์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน)
หมู่ที่ 7 บ้านศาลาลอย	(ปัจจุบัน นายปราโมทย์ สุวรรณพิทักษ์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน)

แม่น้ำเพชรในอดีต บริเวณหลังศาลาบ้านฉาง

สภาพทั่วไปของตำบลหนองโสน เป็นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำ ยกเว้น หมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 4 ซึ่งอยู่

ในพื้นที่ชลประทาน จึงมีความเหมาะสมในการประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม อาชีพที่เกี่ยวข้องด้านการเกษตรได้แก่ บริเวณริมแม่น้ำเพชรส่วนใหญ่เป็นสวนชมพู่เพชรและไม้ผลอย่างอื่น ส่วนพื้นที่ชลประทานเป็นนาข้าวและสวนชมพู่บางส่วน จากสภาพพื้นที่และการได้รับผลกระทบทางธรรมชาติ กล่าวคือ ในฤดูน้ำหลากบริเวณตำบลหนองโสน ทั้ง 4 หมู่บ้านที่ติดกับแม่น้ำเพชรจะมีน้ำล้นตลิ่งและท่วมขังพื้นที่เกษตรและที่พักอาศัยทุกปี บางปีมีถึง 2 ครั้ง ฤดูน้ำหลากเกิดจากฝนที่ตกในพื้นที่สูงตั้งแต่อำเภอแก่งกระจาน หนองหญ้าปล้อง ท่ายาง บ้านลาด ตลอดระยะที่น้ำไหลผ่านได้พัดพาตะกอนซึ่งเป็นอินทรีย์วัตถุที่อุดมไปด้วยอาหารพืชมาทับถมทุกปีทำให้พื้นที่ตำบลหนองโสน มีสภาพที่เรียกว่า “น้ำไหล ทราบมูล ดินดำ น้ำขุ่น” อันเป็นที่มาของแหล่งผลิตชมพู่เพชรสายรุ้งที่มีคุณภาพดีที่สุดในจังหวัดเพชรบุรี จนได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นสินค้า GI (Geographical Indication) คือเครื่องหมายที่มาจากสินค้าที่มาจากแหล่งผลิตที่เฉพาะเจาะจง จึงเปรียบเสมือนแบรนด์ของท้องถิ่นที่บอกคุณภาพและแหล่งที่มาของสินค้า และสามารถสร้างชื่อเสียงให้กับตำบลหนองโสนและจังหวัดเพชรบุรีมาจนถึงทุกวันนี้

แม่น้ำเพชรในอดีต ซึ่งปัจจุบันกลายเป็นปากคลองท่าแร่

บรรณานุกรม บุญมี พิบูลย์สมบัติ, (2519) อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พระครูเวทวิชิตราช (เพชรบุรี : เพชรบุรีการพิมพ์)
ประเชิญ ปลิไธว, (2541) ที่ระลึกงานฉลองศาลากาญจนภิเชก หมู่ที่ 1 ตำบลหนองโสน อําเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี (เพชรบุรี : เพชรบุรีการพิมพ์)